

4.10 Weerstandvermogen

In deze paragraaf wordt ingegaan op de financiële weerbaarheid van de gemeente Rotterdam. Basis hiervoor is de [beleidsnota Weerstandvermogen](#) zoals die op 15 maart 2012 door de Rotterdamse gemeenteraad is vastgesteld.

4.10.1 Beleid

De gemeente Rotterdam wil over voldoende middelen beschikken om onvoorziene gebeurtenissen op te vangen, zonder genoodzaakt te zijn om direct in te grijpen in de begroting en daarmee in het gemeentelijke beleid. Hiertoe wordt periodiek geïnventariseerd welke majeure financiële risico's (groter dan € 5,0 mln) de gemeente loopt, waarvoor geen beheersmaatregelen of voorzieningen zijn getroffen en geen verzekering is afgesloten. Op basis hiervan wordt door middel van risico-simulatie de benodigde weerstandscapaciteit bepaald en afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. Het beleid is erop gericht om de verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit (i.c. de weerstandsratio) ten minste 1,4 te laten zijn.

Daarnaast streeft het college ernaar dat het totaal van de algemene reserve, de financieringsreserve (die per 1 januari 2018 wordt opgeheven) en de kredietrisicoreserve aan het eind van de bestuursperiode tenminste € 160 mln bedraagt.

4.10.2 Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit is opgebouwd uit de volgende onderdelen:

- De algemene reserve, de financieringsreserve en de kredietrisicoreserve. De algemene reserve heeft een algemeen karakter, en is vrij aanwendbaar. Voor het totaal van de algemene reserve, de financieringsreserve en de kredietrisicoreserve wordt in de gemeente Rotterdam de term weerstandvermogen gebruikt. Het weerstandvermogen maakt onderdeel uit van de beschikbare weerstandscapaciteit.
- Het vrij aanwendbare deel van de bestemmingsreserves. Een bestemmingsreserve is gevormd voor een specifiek doel, maar indien er geen juridische verplichtingen zijn aangegaan, kan de raad de bestemming veranderen. Juridische verplichtingen rusten er op de bestemmingsreserve Infrastructuur (gegeven de contracten voor Rotterdam Centraal Station), ISV-3 en het out-of-pocket-deel van het IFR (gegeven de contracten die zijn aangegaan). De bestemmingsreserve Parkeerbonds is een egaliseringsreserve, en daarmee een verlengstuk van de exploitatie. Daarom wordt deze niet als onderdeel van de beschikbare weerstandscapaciteit gezien.
- Een stelpost voor stille reserves. Het betreft de verkoopwaarde van activa voorzover de verkoop binnen één jaar te realiseren is, de verkoop niet leidt tot een gat in de begroting én de verkoop de taakuitoefening van de gemeente niet aantast. Een beperkt aantal activa voldoet aan al deze voorwaarden. Het college gaat – bij wijze stelpost - uit van een stille reserve van € 50 mln.
- De stelpost onvoorzien. Het BBV verplicht tot een stelpost onvoorzien in de begroting, voor eerste onvoorziene, onvermijdbare en onuitstelbare financiële tegenvallers. Deze stelpost bedraagt € 0,6 mln.
- De onbenutte belastingcapaciteit. Deze bestaat uit de extra structurele middelen die gegenereerd kunnen worden door de tarieven van de gemeentelijke heffingen en/of belastingen te verhogen. In de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit wordt ervan uitgegaan dat er geen onbenutte belastingcapaciteit is.

Beschikbare weerstandscapaciteit (bedragen x € 1 mln, balansstanden ultimo jaar)	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Algemene reserve	136	148	76	100	96	94	91
Financieringsreserve	67	79	82	0	0	0	0
Kredietrisicoreserve	58	64	68	69	69	69	69
Weerstandvermogen	260	290	225	169	165	163	160
Overige bestemmingsreserves	809	828	792	673	610	576	561
Waarvan verplicht	-333	-307	-300	-251	-244	-241	-233
Stille reserves	50	50	50	50	50	50	50
Stelpost onvoorzien	4	4	1	1	1	1	1
Stelpost onbenutte belastingcapaciteit	0	0	0	0	0	0	0
Beschikbare weerstandscapaciteit	790	865	768	641	581	549	538

4.10.3 Benodigde weerstandscapaciteit

Onderstaand worden de risico's met de grootste financiële gevolgen weergegeven en toegelicht. Daarbij is een onderscheid gemaakt tussen kwantificeerbare en niet-quantificeerbare risico's. Voor zover de financiële gevolgen kunnen worden gekwantificeerd, is een ondergrens van 5 mln gehanteerd. De benodigde weerstandscapaciteit wordt berekend met behulp van een risicocumulatiemodel. Relevant is de kans dat een risico zich voordoet, en de maximale financiële gevolgen ervan. Niet alle risico's zullen zich tegelijkertijd in hun maximale omvang voordoen. Er wordt uitgegaan van een zekerheidspercentage van 95%. Dat wil zeggen dat de berekende benodigde omvang van de weerstandscapaciteit in 95% van de gevallen toereikend is om de risico's te dekken.

Kwantificeerbare risico's

Kwantificeerbare risico's	Minimum bedrag	Maximum bedrag	Kans op optreden in jaar	Getroffen maatregelen
Renterisico	0	116.234	2017 e.v.	Geen
<i>Product</i>	Financiering			
<i>Programma</i>	Algemene middelen			
<i>Omschrijving</i>	De gemeente loopt een risico omdat de werkelijke rente op het moment van afsluiten van nieuwe leningen of de bijstelling van de lening op de bestaande leningen kan afwijken van de geraamde rente. Het maximumbedrag is een optelsom van het financiële nadeel dat in de periode t/m 2021 ontstaat indien de rente 2% hoger uitvalt dan is aangenomen. Bij Voorjaarsnota 2017 is besloten om met ingang van 2018 wordt de Financieringsreserve op te heffen. Vanaf 2018 wordt dit risico gedekt vanuit de Algemene reserve.			
Gemeentefonds	0	30.000	2017 e.v.	Geen
<i>Product</i>	Beheer algemene middelen			
<i>Programma</i>	Algemene middelen			
<i>Omschrijving</i>	Er zijn drie risico's met betrekking tot het Gemeentefonds: het risico dat het Rijk bezuinigt op het Gemeentefonds, het risico dat de verdeling door het Rijk wordt herzien, en het risico dat de			

	bestaande verdelingsmaatstaven zich anders ontwikkelen dan geraamd.			
Grondexploitatie	0	79.000	2017 e.v.	Geen
<i>Product</i>	Grondzaken			
<i>Programma</i>	Ruimtelijke ontwikkeling			
<i>Omschrijving</i>	Op basis van het meest actuele Meerjaren Perspectief Rotterdamse Grondexploitaties is door middel van een risicoanalyse het financiële effect bepaald van de risico's die volgen uit de marktanalyse van wonen en werklocaties, en van de algemene prijsontwikkelingen. Hiervoor zijn de omgevingsrisico's vertaald in verschillende scenario's en is de benodigde weerstandscapaciteit berekend.			
Borgstellingen en garanties	0	49.384	2017 e.v.	Kredietrisicoreserve
<i>Product</i>	Lening- en garantieverstrekking			
<i>Programma</i>	Algemene middelen			
<i>Omschrijving</i>	De gemeente loopt een risico in verband met borgstellingen en garanties die de gemeente is aangegaan.			
Inkomensverstrekking	24.900	43.600	2018 e.v.	Reserve
<i>Product</i>	Inkomen			
<i>Programma</i>	Werk en inkomen			
<i>Omschrijving</i>	Bij het product Inkomen bestaat het risico dat de ontvangsten vanuit het Rijk lager zijn dan de lasten. Het voor 2017 gehanteerde verdeelmodel is voor 2018 aangepast door aanpassing/verfijning van indicatoren waarop verdeeld gaat worden. Voor 2019 zal gewerkt gaan worden aan een mogelijke toepassing van prijsdifferentiatie in het model. Het is onduidelijk welke effecten deze aanpassingen (model 2018, model 2019) hebben voor Rotterdam. Tot nu toe hebben aanpassingen onvoordelig uitgewerkt voor de grote steden.			
Risico-opslag grote projecten	0	25.000	2017 e.v.	Geen
<i>Product</i>	Diversen			
<i>Programma</i>	Diversen			
<i>Omschrijving</i>	Op projectniveau wordt een post onvoorzien gehanteerd. Voor de grote investeringsprojecten wordt daarnaast een opslag in het risicosimulatiemodel opgenomen.			
Risico-opslag niet-kwantificeerbare risico's	0	50.000	2017 e.v.	Geen
<i>Product</i>	Diversen			
<i>Programma</i>	Diversen			
<i>Omschrijving</i>	Voor de niet kwantificeerbare risico's wordt een opslag in het risicosimulatiemodel opgenomen. Deze risico's worden hierna afzonderlijk toegelicht.			
OZB-opbrengsten	-10.000	10.000	2017 e.v.	Geen
<i>Product</i>	Belastingen			
<i>Programma</i>	Algemene middelen			
<i>Omschrijving</i>	De begrote en gerealiseerde OZB-opbrengsten kunnen van elkaar afwijken. Oorzaken zijn onder meer het continu in beweging zijn van de stad en het daardoor niet vaststaan van de grondslag, onzekere uitkomsten van beroeps- en bezwaarprocedures, en effecten van de conjunctuur op de waardeontwikkeling en oninbaarheid. Het risico is zowel op- als neerwaarts.			

Tweedelijns Wmo en Jeugdhulp	10.000	30.000	2018-2020	Reserve
<i>Product</i> <i>Programma</i> <i>Omschrijving</i>	Zorg jeugd + Zorg volwassenen Volksgezondheid en Zorg In 2015 is de uitvoering van de Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) overgedragen aan gemeenten. Deze decentralisaties in het sociale domein gingen gepaard met forse bezuinigingen én een geheel nieuwe werkwijze. De zorg is veel dichterbij georganiseerd, wat heeft geresulteerd in een toegenomen bereik van Rotterdammers. Daarmee zijn ook de kosten van vooral de Wmo gestegen. Bij de behandeling van de Voorjaarsnota 2017 is besloten tot toekenning van extra budgetten voor de komende jaren om deze meerkosten te kunnen dekken. Tegelijk worden maatregelen getroffen om de zorguitgaven te laten dalen, zodat de uitgaven over enkele jaren weer passen binnen de door het rijk beschikbaar gestelde budgetten. Bovendien wordt actief gesproken met het Rijk over de noodzaak van een passende bijdrage aan gemeenten. Er bestaat een risico van mogelijke overschrijding op de zorgkosten bij een doorgaande groei in de cliëntaantallen, bij een stijging van de uitgaven per cliënt en als het effect van de maatregelen pas later optreedt dan gedacht.			
Onderwijsachterstandenbeleid: nieuwe indicator	0	20.000	2019 ev	Geen
<i>Product</i> <i>Programma</i> <i>Omschrijving</i>	Onderwijsbeleid Onderwijs De huidige regeling voor onderwijsachterstandenbeleid vanuit het Rijk loopt officieel tot 1-1-2019. De verwachting is dat bij de nieuwe regeling de bijdragen niet meer alleen verdeeld worden op basis van het opleidingsniveau van de ouders, maar op basis van een nieuwe, samengestelde indicator. Indien de staatssecretaris deze nieuwe indicator overneemt resulteert dit voor Rotterdam in een korting van ca. € 20 mln (worst-case-scenario).			
Ruimen bommen	0	9.000	2017 e.v.	Geen
<i>Product</i> <i>Programma</i> <i>Omschrijving</i>	Water en Groen Beheer van de Stad Voorheen ontving de gemeente Rotterdam een vast jaarlijks bedrag van het Rijk voor het ruimen van bommen. Met ingang van 2015 geldt een nieuwe regeling. Op grond daarvan subsidieert het Rijk 70% van de ruimingskosten. Dit betekent dat de gemeente Rotterdam voor de overige 30% zelf dekking moet vinden. Het uitgangspunt is dat er niet meer actief geruimd wordt en dat er zoveel mogelijk kosten ten laste van gemeentelijke projecten worden gebracht. Uiteindelijk bestaat een risico dat geraamd wordt op € 9,0 mln.			
Warmtebedrijf (businesscase)	0	52.500	2017	Geen
<i>Product</i> <i>Programma</i> <i>Omschrijving</i>	Deelnemingen Algemene middelen In juni 2016 heeft uw gemeenteraad het herstelplan voor het Warmtebedrijf Rotterdam (WBR) geaccordeerd. Met dit Herstelplan kon de business case van het WBR worden geoptimaliseerd door enerzijds vergroting van de warmte-afzet door de uitbreidingscases Vondelingenweg en Leiding over Oost en anderzijds door een			

	<p>financieel commitment van de gemeente van €26,5 mln. Dit financiële commitment wordt getrancheerd aan het WBR verstrekt. Inherent aan dit herstelplan bestaat het risico dat de financiële resultaten van de herijkte business case uit het Herstelplan (inclusief de uitbreidingscases) achterblijven bij de prognoses. Bij achterblijvende resultaten kan het nodig zijn om de waarde van de deelneming op de gemeentelijke balans af te waarderen. De waardering van het aandelenkapitaal geeft thans op basis van de huidige inzichten en voortgang van de uitbreidingscases een getrouw en rechtmatig beeld.</p>
Debiteurenvoorziening uitkeringen	1.500 7.000 2017 Geen
<i>Product</i>	Inkomen
<i>Programma</i>	Werk en inkomen
<i>Omschrijving</i>	In 2016 heeft zich een, niet vooraf te kwantificeren risico voorgedaan met betrekking tot de debiteurenvoorziening. Door aanpassingen van de regelgeving is er een lager bedrag aan aflossingen binnengekomen. Voor 2018 zijn, rekening houdend met de ervaringen van 2016 en 2017, de ontvangsten opnieuw geraamd. Het risico bestaat dat de ontvangsten toch lager uit zullen vallen, waardoor opnieuw ophoging van de voorziening noodzakelijk zal blijken te zijn.

Niet-kwantificeerbare risico's

Niet kwantificeerbare risico's	
Risico op schade aan gemeentelijke kunstcollectie	
<i>Product</i>	Cultuur
<i>Programma</i>	Cultuur, sport en recreatie
<i>Omschrijving</i>	De gemeentelijke kunstcollectie is niet verzekerd. De gemeente is hier eigen risicodragers voor eventuele schade aan de collectie.
Risico achtervanposities Waarborgfonds Sociale Woningbouw en Stichting Waarborgfonds Eigen Woningen	
<i>Product</i>	Lening- en garantieverstrekking
<i>Programma</i>	Algemene Middelen
<i>Omschrijving</i>	De Stichting Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW) biedt via de Nationale Hypotheek Garantie (NHG) aan de geldgevers zekerheid voor het geval de hypotheekgever niet aan zijn financiële verplichtingen voldoet. Indien het fondsvermogen van het WEW ontoereikend is, wordt aanspraak gemaakt op de achtervang van Rijk en gemeenten. De Stichting Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) heeft als doel om de toegang tot de kapitaalmarkt voor de deelnemende woningcorporaties te bevorderen. Het WSW biedt zekerheid aan geldgevers voor het geval die woningcorporaties niet aan hun financiële verplichtingen voldoen. Als het fondsvermogen van het WSW ontoereikend is, worden Rijk en gemeenten aangesproken op hun achtervang van Rijk en gemeenten.
Risico Omgevingswet	
<i>Product</i>	Ruimte en Wonen
<i>Programma</i>	Stedelijke inrichting

<i>Omschrijving</i>	De implementatie van de omgevingswet kent nog veel onzekerheid op het gebied van procesaanpassingen, ICT/automatisering en derving van leges. Deze kosten zijn op dit moment niet met zekerheid te ramen.
Eneco Groep N.V. - Aandeelhouderschap	
<i>Product</i>	Deelnemingen
<i>Programma</i>	Algemene Middelen Het college wil het aandelenbezit in Eneco af te bouwen. Een risico voor de gemeente is wanneer een dergelijke afbouw van de aandelen geen doorgang kan vinden, bijvoorbeeld omdat er geen (ruime) aandeelhoudersmeerderheid is voor afbouwen. Het risicoprofiel van Eneco (Eneco Holding N.V.) was voor de splitsing relatief laag in vergelijking met het huidige risicoprofiel van Eneco. Dit vanwege de combinatie met netbeheerder Stedin. Beiden maakten onderdeel uit van dezelfde holding. Stedin kent een relatief laag risicoprofiel vanwege haar gereguleerde activiteiten. Gereguleerde activiteiten realiseren in het algemeen relatief stabiele inkomsten. Volledig passend bij een onderneming die opereert in een commerciële markt kent Eneco een hoger risicoprofiel omdat haar activiteiten, gericht op de productie en levering, onderhevig zijn aan (internationale) concurrentie en externe factoren. Door deze factoren zijn de inkomsten van Eneco mogelijk volatieler en is het aandeelhouderschap in Eneco relatief risicovoller dan het aandeelhouderschap in de voormalige Eneco Holding N.V.
<i>Omschrijving</i>	Als er geen afbouw van de aandelen plaatsvindt, blijft de gemeente aandeelhouder van Eneco en kan zij geconfronteerd worden met meer volatieler dividendbaten die lager kunnen uitpakken dan geraamd. Hierdoor kan de gemeente met een knelpunt worden geconfronteerd. Overigens bestaat dezelfde mogelijkheid dat de dividendbaten hoger uitvallen dan geprognoseerd.

De kwantificeerbare risico's zijn als input voor het risicosimulatiemodel gebruikt, met uitzondering van het risico op de grondexploitaties en het risico borgstellingen en garanties. Het risico op de grondexploitaties wordt op basis van scenario's bepaald. Het risico op de borgstellingen en garanties wordt berekend op basis van de door banken algemeen gehanteerde dekkingsgraad. De afzonderlijk berekende risico's op de grondexploitaties en de borgstellingen en garanties worden aan de uitkomsten van het risicosimulatiemodel toegevoegd. De uitkomst van het model is opgenomen in de tabel waarin de weerstandsratio wordt weergegeven.

4.10.4 Weerstandsratio

De weerstandsratio drukt de verhouding uit tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit. Het beleid is erop gericht om de verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit (i.c. de weerstandsratio) ten minste 1,4 te laten zijn. Met de voorliggende begroting wordt aan deze norm voldaan.

Weerstandratio (bedragen x € 1 mln, balansstanden ultimo jaar)	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Beschikbare weerstandscapaciteit	790	865	771	644	585	552	542
Benodigde weerstandscapaciteit	255	277	305	305	305	305	305
Weerstandratio	3,1	3,1	2,5	2,1	1,9	1,8	1,8

4.10.5 Verplichte financiële kengetallen

Onderstaand worden de financiële kengetallen weergegeven die op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording verplicht moeten worden opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. Een compleet overzicht van alle door de gemeente Rotterdam gehanteerde financiële kengetallen, met ook uitleg over de definities, is opgenomen in het onderdeel [Financiën, Kengetallen](#).

Verplichte financiële kengetallen o.g.v. BBV	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Netto schuldquote	73,6%	71,5%	68,8%	77,8%	84,9%	88,2%	88,2%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	44,4%	43,6%	55,6%	69,4%	77,0%	80,9%	81,6%
Solvabiliteitsratio	28,4%	28,4%	25,7%	21,2%	18,9%	17,9%	17,5%
Structurele exploitatieruimte	3,2%	2,9%	0,6%	1,9%	1,2%	1,5%	0,9%
Grondexploitatie	-4,5%	-4,2%	-4,5%	-5,2%	-5,5%	-5,7%	-5,8%
Belastingcapaciteit	1,04	1,01	1,05	0,99	n.b.	n.b.	n.b.

Voor het kengetal belastingcapaciteit geldt dat er geen raming beschikbaar is voor de jaren na 2018.